

11.258 forskere kan godt tage fejl

Må forskere deltage i den offentlige debat og samtidig udtrykke en personlig holdning? Danske retningslinjer for god forskningskommunikation er uklare, og der er mange gråzoner for de forskere, der gerne vil engagere sig ud over deres faglighed.

Alle ved, den er gal med klimaet. Der går sjældent mere end nogle få dage, før nye alarmerende rapporter om konsekvenserne ved klimaforandringerne dukker op. Som regel går det upåagtet hen som en fjern buldren i horisonten.

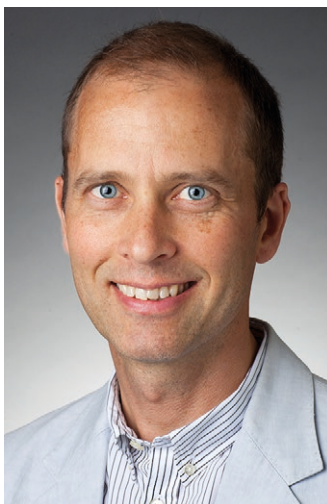
Da 11.000 forskere i begyndelsen af november måned hævdede, at klimakrisen truer menneskeheden og selve livet på jorden, var der alligevel flere, der tog lidt mere notits. Blandt andet blev det bemærket, at ikke bare Dumbledore fra troldmandsskolen Hogwarts og Mickey Mouse fra Institute of the Blind i Namibia, men også forskere, der ikke selv havde forsket i klima, stod blandt underskriverne.

Andre forskere kritiserede underskriftsindsamlingen for at være politisk og ikke videnskabelig. Professor Kirsten Halsnæs fra DTU sagde til Kristeligt Dagblad: »Som forskere bør vi holde os på dydens smalle sti, hvor vi kun legitimerer det, vi selv har fagligt belæg for.«

Og dydens sti for forskere er faktisk ret smal, særligt hvis vi kigger på internationale retningslinjer. Det internationale kodeks for forskningsintegritet, den såkaldte Singapore Statement fra 2010, siger, at forskere bør begrænse deres udtalelser i offentligheden til de emner, hvorom de har fagligt anerkendt ekspertise. Forskere bør også gøre det klart, hvornår de udtaler sig som fagpersoner, og hvornår de udtaler sig på baggrund af deres personlige mening.

Når forskere udtaler sig i offentligheden

Det er en god og klar regel, men hvis den blev overholdt, ville det medføre markant færre eksperter i medierne. En undersøgelse foretaget i forbindelse med Magtudredningen fra 2013 konkluderede nemlig, at flertallet af

Kristian Hvidtfelt Nielsen er lektor og konstitueret centerleder ved Center for Videnskabsstudier, Aarhus Universitet. Han forsker bl.a. i populærvidenskabens historie, dansk videnskabs- og teknologihistorie samt videnskabssociologi.
khn@css.au.dk

forskere, der optræder i landsdækkende aviser, udtaler sig om »noget, de ikke ved noget om,« som en af forskerne bag undersøgelsen, Erik Albæk, udtalte til DR.

Baggrunden for reglen er, at forskere, når de leverer et ekspertudsagn i den offentlige debat, trækker på forskningens troværdighed. Eftersom langt de fleste af os ikke selv kan vurdere de ekspertudsagn, vi møder, er vi i første omgang nødt til at tro på eksperten, som har brugt mange år af sit arbejdsliv på at opbygge den relevant ekspertise. Hvis det efterfølgende viser sig, at eksperten alligevel ikke er ekspert, som vi troede, kan det risikere at gå ud over andre eksperters og i sidste ende hele forskningens troværdighed.

Det danske kodeks for forskningsintegritet har ikke retningslinjer for forskere, der ud-

taler sig som ekspert i den brede offentlighed. Heraf fremgår det kun, at forskere har pligt og ret til at formidle deres resultater til samfundet som helhed – udover til forskningssamfundet og professionelle fagfolk. I Universitetsloven står der endvidere, at universiteter har til opgave at tilskynde medarbejderne til at deltage i den offentlige debat, men ikke et ord om, hvordan det bør foregå.

Sagen bliver yderligere kompliceret af, at det ikke altid er helt klart, hvornår forskere udtaler sig til andre forskere, til professionelle fagfolk og til samfundet som helhed. De godt 11.000 forskere – helt præcist 11.258 – havde skrevet under på underskriftsindsamling på nettet arrangeret af Alliance of World Scientists under ledelse af professor i økologi William Ripple. Ripple stod bag en tilsvarende underskriftsindsamling i november 2017.

I en gråzone

Teksten, som de mange forskere havde underskrevet, blev udgivet i *Bioscience*. I modsætning til, hvad langt de fleste danske medier skrev, er *Bioscience* ikke et almindeligt forskningstidsskrift, der udgiver ny forskning. *Bioscience* udgiver derimod oversigtsartikler om nyere biologisk forskning samt essays og debat om uddannelse, politik, historie, videnskabsteori og meget mere. Det retter sig mod en bredere målgruppe og minder dermed måske i virkeligheden mere om *Aktuel Naturvidenskab* end *Nature*. Den omtalte artikel var at finde i sektionen Viewpoints, og den befinder sig derfor som udgangspunkt i gråzonen mellem debatindlæg og ekspertudsagn.

Klimaadvarsler er der mange af, men vi er, som Mandag Morgens Tanja Nyrup Madsen skrev i en kommentar d. 1. december, tilsyneladende ramt af en »kollektiv apokalyptisk apati«. Vi har i den grad brug for den faglige ekspertise og dens troværdighed, ikke mindst når det gælder klimaforandringer. ■